

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 2. Ämnes- och ämnesdidaktiska studier

Lärosäte: Umeå universitet

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet **samhällskunskap**

Skriv en självvärdering för den utbildning som leder fram till den examen som utvärderas. Lärosätet ombeds att göra en så reflekterande självvärdering som möjligt genom att identifiera styrkor och utvecklingsområden samt beskriva och värdera hur dessa hanteras för att säkra att hög kvalitet nås i utbildningen. Tyngdpunkten på självvärderingen ska ligga mer på värdering än på beskrivning. Lärosätet ombeds belysa med exempel. Observera att självvärderingen ska utgå från utbildningens aktuella förhållanden vid tidpunkten för självvärderingens inlämnande. Utgå från *Vägledning för utbildningsutvärderingar på grundnivå och avancerad nivå* och basera självvärderingen på de bedömningsgrunder som ingår inom följande bedömningsområden:

- förutsättningar
- utformning, genomförande och resultat
- studentperspektiv
- arbetsliv och samverkan

Självvärderingen består av en del 1 som är gemensam för lärosätets ämneslärarutbildningar och den delen ska inledas med en beskrivning av hur ämneslärarutbildningarna organiseras på en övergripande nivå, se del 1. Redogör i del 1 för ämneslärarutbildningens utbildningsvetenskapliga kärna (UVK) utifrån bedömningsområdena.

Självvärderingen har även en eller flera del 2. Här redogörs för utbildningens ämnes- och ämnesdidaktiska studier utifrån bedömningsområdena. Lärosätet ska inkomma med en del 2 för varje undervisningsämne¹ som omfattas av utvärderingen vid det aktuella lärosätet.

Observera att det i UKÄ:s beslut om urvalet av examensmål finns rekommendationer avseende i vilken del målen bör beskrivas. Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU) kan beskrivas både i del 1 och del 2. Redogör för VFU där det är relevant för lärosätets ämneslärarutbildning.

Självvärderingens olika delar ska tillsammans ge bedömargruppen en helhetsbild av ämneslärarutbildningen vid lärosätet, utan länkar till ytterligare information. Som bilaga till självvärderingens delar ifylls även en lärartabell. Om lärosätet anser att kursplaner eller utbildningsplaner krävs för att styrka något kan dessa laddas upp i UKÄ Direkt. UKÄ ber lärosätena att vara uppmärksamma på att:

---

¹ Matematik, svenska, samhällskunskap, idrott och hälsa, bild, dans och musik.

- Självvärderingen ska indelas i enlighet med angivna rubriker. Rubrikerna inklusive bedömningsgrunderna i mallarna får inte tas bort. Eventuella underrubriker kan lärosätet lägga till. Ändra inte mallarna utformning såsom marginaler.
- Del 1 ska inte överstiga 20 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter, exklusive lärartabellen. Tillkommer gör UKÄ:s instruktioner som utgör totalt 8 sidor.
- Del 2 ska inte överstiga 15 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter. Tillkommer gör UKÄ:s instruktioner som utgör totalt 8 sidor.
- Observera att självvärderingen INTE gäller kompletterande pedagogisk utbildning, KPU.

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

---

1. Lärarresurs inom samhällskunskap

Statsvetenskapliga institutionen ansvarar för kurserna i samhällskunskap samt examensarbete i samhällskunskap. Institutionen ansvarar också för att koordinera ämnesstudierna i samhällskunskap på ämneslärarprogrammet. En tillsvidareanställd lektor är ämneskoordinator med ansvar bl.a. för att leda lärarlagets arbete samt leda planering, genomförande och uppföljning av åtgärder som stödjer samordning och progression såväl inom ämneskurserna som i relation till andra kurser i programmet. Denna struktur ger stabilitet till såväl enstaka kurser som till ämnesinriktningen som helhet.

Lärosätet bedömer sammantaget att sammansättningen av lärare för i samhällskunskap är adekvat med avseende på vetenskaplig, pedagogisk och professionsrelaterad kompetens. Relevanta ämnes- och ämnesdidaktiska kunskaper täcks in väl och andelen disputerade lärare är hög. Av de 14 lärare som undervisade på samhällskunskapskurserna under läsåret 2017-2018 var 13 disputerade. Fem av de disputerade lärarna är docenter och en är professor. Två av lärarna, varav en doktorand, har tidsbegränsade anställningar. De två lärarna i samhällskunskapsdidaktik har lärarutbildning med yrkesbakgrund från skola.Handledning och examination på de verksamhetsförlagda kurserna genomförs av lärare som har lång erfarenhet av undervisning och som har egen ämneslärarexamen i samhällskunskap. Alla lärare har pedagogisk kompetens genom genomförda högskolepedagogiska kurser eller motsvarande meriter. Två av lärarna är meriterade och en är excellent enligt Umeå universitets (Umu) system för pedagogisk meritering (se punkt 2 nedan).

Sammantaget präglas personalstyrkan av stabilitet och tillgänglighet. Ämnets tvärvetenskapliga natur kräver lärare från olika ämnen och discipliner, vilket också är fallet i utbildningen. Totalt är fem institutioner involverade i ämneslärarutbildningen med inriktning mot samhällskunskap. Detta medför utmaningar för koordinationen av bemanning och säkerställandet av långsiktighet och kontinuitet. Ämneskoordinator har här en central roll för samordningen. En majoritet av de undervisande lärarna på samhällskunskapskurserna, från alla medverkande institutioner, medverkar dock återkommande i utbildningen, vilket bidrar till stabilitet och kontinuerlig utveckling av kurserna. Utbildningen i samhällskunskap är en självklar del i de medverkande institutionernas arbete med kompetensförsörjning för stabilitet och långsiktighet.

2. Säkerställande av kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Institutioner gör årligen en översyn av lärarkapacitet och lärarkompetens inklusive pensionsavgångar och framtida rekryteringsbehov. Lärarhögskolans (LH) ledning genomför årligen systematiska dialoger med berörda institutioner utifrån inlämnade kompetensförsörjningsplaner för att säkerställa att antalet lärare och deras sammanlagda kompetens svarar mot ämneslärarprogrammets volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt. Dialogerna ligger även till grund för LH:s långsiktiga och strategiska satsningar för utveckling av vetenskaplig kompetens till gagn för programmet, se Utbildningsmiljö.

Vid Umu ges lektorer 20 % och adjunkter 10 % kompetensutvecklingstid i sina tjänster. Strategiska planer för lärares kompetensutveckling upprättas på institutionsnivå. Årligen sker medarbetarsamtal där kompetensutvecklingen planeras, diskuteras och följs upp med varje enskild medarbetare. Utöver system för vetenskaplig meritering har lärosätet även ett system för pedagogisk meritering med två nivåer: meriterad och excellent. För tillsvidareanställning som universitetslärare vid Umu krävs uppvisad pedagogisk skicklighet erhållen genom undervisning på högskolenivå, högskolepedagogiska kurser och/eller motsvarande. Bland de kurser i högskolepedagogik som ges vid Umu finns "Handledning och examination av VFU" för universitetslärare som genomför VFU-besök. Umu erbjuder också en handledarutbildning för verkamma lärare i skolan (7,5 hp). Kurserna bidrar, tillsammans med övriga inslag som beskrivs i detta avsnitt, till att säkerställa att lärarstudier har tillgång till lärare och handledare med hög kompetens för ämneslärarutbildning.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Nedan följer en redogörelse av vetenskaplig och professionsinriktad miljö kopplad till samhällskunskap. Därefter beskrivs sambandet mellan utbildning och forskning. Avslutningsvis redovisas förutsättningar för främjande av vetenskaplig och professionsinriktad kompetens för lärare.

1. Vetenskaplig och professionsinriktad miljö

Ämnes- och ämnesdidaktiska studier inom samhällskunskap bedrivs i samarbete mellan fem institutioner, som alla bidrar med vetenskapligt och professionsinriktat stöd till utbildningsmiljön för studenterna på utbildningen. Undervisningen bedrivs av Statsvetenskapliga institutionen, Handelshögskolan (national-ekonomi), Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk historia, Sociologiska institutionen och Pedagogiska institutionen. Samtliga dessa institutioner är forskningsstarka och har ett nära samband mellan utbildning och forskning (se punkt 2 nedan). Vid lärosätet finns även andra miljöer som ger vetenskapligt och professionsinriktat stöd till utbildningsmiljön för samhällskunskap. Här kan särskilt nämnas Umeå forskningsmiljö för forskning om de samhällsorienterade ämnenas didaktik (UmSOD) samt Centrum för skolledarutveckling.

LH, i samarbete med flera institutioner, har under åren 2016-2019 gjort en särskild satsning på de samhällsorienterade ämnenas didaktik genom stöd till *Umeå forskningsmiljö för de samhällsorienterade ämnenas didaktik* (UmSOD) i form av forskningsledare, ett antal forskartjänster och gästprofessorsmedel. UmSOD samlar didaktikforskning i samhällskunskap, geografi, religionskunskap och historia och består av ett nätverk av ca 15 forskare från olika institutioner. UmSOD leds av en professor i idéhistoria med utbildningsvetenskaplig inriktning som har omfattande ämnesdidaktisk forskningserfarenhet bl.a. inom ämnet samhällskunskap. Verksamheten utgörs av forskningsutveckling, gemensamma seminarier och besök av inbjudna internationella forskare. Forskningen har en skolnära inriktning mot förskola, grundskola eller gymnasium och komparativa perspektiv uppmuntras. UmSOD utgör en mötesplats för såväl forskare som lärarutbildare vid Umu och regionens verksamma lärare med intresse för SO-didaktisk forskning. De lärare som ansvarar för undervisningen i ämnesdidaktik på samhällskunskapskurserna är verksamma inom UmSOD och utgör därmed en direkt länk mellan utbildningen och miljön. *Centrum för skolledarutveckling* är en självständig enhet under statsvetenskapliga institutionen. Centrumet bedriver forskning inom det utbildningsvetenskapliga fältet med fokus på skolans ledarskap och utgör en levande forskningsmiljö om skola och ledarskap. Miljön kommer studenterna till godo bl.a. genom att personal från Centrum för skolledarutveckling undervisar på ämneslärarprogrammets sista kurs *Profession och vetenskap* (se del 1).

2. Nära samband mellan utbildning och forskning

Sambandet mellan forskning och utbildning i samhällskunskap beskrivs genom de fyra kriterier som kännetecknar stark forskningsanknytning vid lärosätet.

- I. Lärarna på kurserna i samhällskunskap är forskningsaktiva och har ett vetenskapligt förhållningssätt som förmedlas med adekvata pedagogiska metoder. Redan från första delmomentet på *Samhällskunskap 1* möter studenterna lärare som i hög grad är forskningsaktiva inom områden som direkt berör kursernas inriktning och innehåll. T.ex. har läraren på delmomentet om politik och förvaltning i Sverige och EU en bred forskningsförankring i frågor inom just detta fält, och läraren i ämnesdidaktik är aktiv inom samhällskunskapsdidaktisk forskning.
- II. Studenterna involveras i pågående forskning. Detta innebär att studenterna i såväl teoretiska som praktiska sammanhang får kännedom om pågående forskning och att det finns möjlighet att vara delaktig i denna under utbildningen. Professorer, docenter, lektorer och doktorander berättar om sin forskning i kurserna. Lärares vetenskapliga publikationer utgör kurslitteratur i utbildningen. När det är relevant för deras studier bjuds studentgrupper till disputationer, seminarier, gästföreläsningar och konferenser.

III. Utbildningens innehåll är förankrat i uppdaterade forskningsresultat. Det innebär att utbildningen utgår från aktuell forskning, tillgänglig evidens och (bästa) beprövad(e) erfarenhet och återspeglas bl.a. i föreläsningsinnehåll, undervisningsmaterial och kurslitteratur. Samtliga kursplaner granskas av vetenskapligt meriterad personal i beredande organ på institutionsnivå och av LH innan fastställande.

IV. Undervisningen bygger på läraaktiviteter som bidrar till att studenterna utvecklar förmåga att förstå, värdera och använda processer genom vilka vetenskapligt baserad kunskap uppstår och ständigt omprövas. Detta gör det möjligt för studenterna att förvärva kunskap, färdighet och förmåga att problematisera teoretiska och empiriska iakttagelser, analysera, kritiskt värdera och implementera ny kunskap i sin framtida yrkesutövning. För exempel se examensmål 2 och 3.

Utbildningens forskningsanknytning säkerställs även via systematiska uppföljningar i mitt- och programutvärderingar där frågor om forskningsanknytning ingår, se Uppföljning, åtgärder och återkoppling.

3. Förutsättningar för främjande av vetenskapligt och professionsinriktat arbete

Förutsättningar skapas dels via det systematiska arbetet med kompetensförsörjnings- och kompetensuppföljningsplaner på institutionsnivå (se Personal), dels genom strategiska satsningar på universitets-, fakultets- och institutionsnivå. Utifrån uppföljningar och dialoger med fakulteter och institutioner avsätter LH resurser för att stärka den vetenskapliga och professionsinriktade kompetensen i relation till utbildningens behov. I tabell 1 beskrivs satsningarna för den aktuella utbildningen:

Tabell 1. Forsknings-satsningar Samhällskunskap

Satsning	Finansiering	Tid/Intervall	Omfattning	Inriktning
Riktade forsknings-satsningar	Lärrhögskolan Fakulteter Institutioner	Vart 3:e år genom dialog	4-6-åriga miljö-satsningar	2018-2021: 60 % forskning i ett lektorat med inriktning mot islamologi inom de samhällsorienterade ämnenas didaktik
Forsknings-satsning	Lärrhögskolan	Engångs-satsningar	6-åriga miljö-satsningar	Efter extern utvärdering: 2016-2021: Satsning på de samhällsorienterade ämnenas didaktik 3 postdoc samt 60% forskning i ett lektorat i religionsdidaktik. Gästprofessor.
Forskar-utbildning	Lärrhögskolan Institutioner Skolhuvudmän	Vartannat år	Samfinansiering av 15-25 doktorander.	2016: 1 doktorand inom juridik
Strategisk satsning	Fakultet/ institution	Löpande	Varierande	Olika former av riktade satsningar för att stärka forskningen inom de discipliner som utgör basen för samhällskunskap som ämne.
Sökbar individuell forsknings-resurs	Lärrhögskolan	Årlig utlysning	600 tkr per anslag till 16 forskare årligen.	Sökbara medel för samtliga forskare inom det utbildningsvetenskapliga området varav 4 anslag till nydisputerade forskare och 6 anslag till forskare som har minst 15 procent undervisnings-/ledningsuppdrag inom LH:s område, alt. i skolan.
Forsknings- och utvecklings-projekt	Lärrhögskolan Skolhuvudmän	Utlisning ca vart 3:e år	3 mkr, samt satsning från skolhuvudman	2015-2018: Formativ bedömning 2018-2020: Active Learning Classroom 2018-2020: Lärares professionalism
Initierings-medel	Lärrhögskolan	Vartannat år	100 tkr till 10 projekt	Sökbara medel för samtliga forskare inom det utbildningsvetenskapliga området.
Forsknings-ledare	Lärrhögskolan	Särskild satsning	60 % av heltid	2016-2020: 60 % för forskningsledare (professor) i historia med utbildningsvetenskaplig inriktning samt i de samhällsorienterade ämnenas didaktik.

Av satsningarna är det framförallt de praktiktäna FoU-uppdragen och -projekten som möjliggör för lärare vid Umu och i skolor att vara verksamma i båda verksamheter. Modellerna främjar både professionskompetens och vetenskaplig kompetens. Vid några institutioner har man också skapat förutsättningar för yrkesaktiva lärare i skolor att undervisa i lärarutbildningen samtidigt som de är aktiva i skolan. Genom en regeringssatsning på praktiktäna forskning kommer Umu även att tillsätta särskilda samverkanslektorat. En styrka är den systematiska dialog som förs mellan LH och fakulteter/institutioner om satsningar i relation till kompetensförsörjning och förstärkning av den vetenskapliga, professionsinriktade kompetensen. Ytterligare en styrka är de satsningar som gjorts på kreativa undervisnings- och studiemiljöer vid Umu av betydelse för lärarutbildning. Sammantaget präglas miljön av kreativitet och goda förutsättningar för utveckling.

Lärosätet bedömer att det finns en vetenskaplig och professionsinriktad miljö som är relevant för utbildningen och det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning. Undervisningen bedrivs av lärare som är aktiva forskare, vilket är en styrka. Den samhällsdidaktiska forskningsmiljön har efter strategiska satsningar de senaste åren utvecklats på bred front vid lärosätet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. För ämneslärorexamen med **inriktning mot arbete i gymnasieskolan** ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

Tabell 2. Översikt ämnesstudier i samhällskunskap vid Umeå universitet (med medverkande institutioner)

Samhällskunskap 1, 30 hp (termin 2)		
Demokrati och samhälle, 15 hp (statsvetenskap och pedagogik) Politisk filosofi och politiska ideologier, 7,5 hp Politik och förvaltning i Sverige och EU 7,5 hp	Samhällsekonomins grunder, 15 hp (nationalekonomi, ekonomisk historia och pedagogik)	
Samhällskunskap 2, 30 hp (termin 3)		
Sociala strukturer, social kategorisering och socialt handlande, 15 hp (sociologi och pedagogik)	Jämförande politik, 7,5 hp (statsvetenskap och pedagogik)	Internationell politik, 7,5 hp (statsvetenskap och pedagogik)
Samhällskunskap 3, 30 hp (termin 4)		
Internationell ekonomi, 7,5 hp (nationalekonomi, ekonomisk historia och pedagogik)	Samhällsvetenskapliga metoder, 7,5 hp (nationalekonomi och ekonomisk historia)	Självständigt arbete, 15 hp (statsvetenskap)
Verksamhetsförlagda kurser		
Att undervisa i samhällskunskap, 6 hp (termin 5)		
Lärarkrets dimensioner – ingångsämne samhällskunskap, 22,5 hp (termin 9)		
Examensarbete, 30 hp (termin 9-10)		

För bedömningsområdet *Utformning, genomförande och resultat* gäller genomgående att exempel ges på hur kunskaper, färdigheter och förmågor grundläggs, befästs och fördjupas genom studenternas utbildning (se del 1, s. 3).

För samtliga mål (1-5) gäller att hänsyn till studenternas förutsättningar och behov, utöver de exempel som ges i texterna om måluppfyllelse, tas på följande vis:

- Genom att utbildningen är upplagd i en tydlig progression
- Via utarbetade studieguider med tydliga instruktioner och läsanvisningar för kurser i utbildningen
- Studentstöd via studieverkstad och studievägledning (se Uppföljning, åtgärder och återkoppling)

Grundläggande

Under *Samhällskunskap 1* och de inledande delarna av *Samhällskunskap 2* ges studenterna en introduktion till ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen. Betoningen ligger på att på teoretisk grund inhämta kunskap och förståelse om ämnesstudiernas huvudområden. Ingående delmoment behandlar statsvetenskapliga, nationalekonomiska, ekonomisk-historiska och sociologiska perspektiv, och introducerar studenterna till grundläggande kunskaper inom dessa för samhällskunskapsämnet centrala discipliner.

De undervisningsformer som används på denna nivå är utformade för att introducera studenterna till självständiga litteraturstudier i ämnet. Dessa kombineras med en betydande mängd föreläsningstid i syfte att stödja och främja studenternas tillägnande av grundläggande ämneskunskaper. Kurserna innehåller också olika typer av seminarier och praktiska övningar som främjar studenternas lärande genom eget aktivt deltagande och bearbetning av kursinnehåll. FSR som provas på denna nivå och som svarar mot mål 1 är t.ex.:

- återge det politiska systemets centrala institutioner i Sverige och EU, dess historia samt hur dessa institutioner regleras och länkas samman i beslutsprocesser (*Samhällskunskap 1*)

Studenternas uppfyllelse av detta FSR möjliggörs samt säkerställs bl.a. genom individuellt och gruppvis arbete med utvalda aspekter av ämneskursens huvudinnehåll. Ett exempel på sådant arbete är en skriftlig examinationsuppgift där studenterna i grupper om 2-3 personer ska redogöra för hela lagstiftningsprocessen, från initiativ via en eventuell utredning till behandling och slutgiltigt beslut i riksdagen, för en av gruppen utvald fråga. Syftet är att främja studenternas kunskap om hur och var de kan få tillgång till offentliga dokument samt att säkerställa studenternas kunskap om lagstiftningsprocessens olika faser. Rapportuppgiften bedöms utifrån givna kriterier som finns beskrivna i studiehandledningen och som specificerar vilka ämneskunskaper som prövas. En godkänd rapport tilldelas 1-8 poäng som läggs till resultatet på den salstentamen som avslutar delmomentet. För bedömningen beaktas bl.a. ”en korrekt återgivning av lagstiftningskedjan i den fråga som valts ut” och ”bearbetning av offentligt tryck (förmåga att göra *egna* sammanfattningar av materialet)”.

Befästande

Under senare delar av *Samhällskunskap 2* samt under *Samhällskunskap 3* befästs ämneskunskaperna. Betoningen ligger på breddad teoretisk kunskap och förståelse om ämnesstudiernas huvudområden, tillämpning av relevanta teoretiska perspektiv, förmåga till diskussion och kritisk analys samt egen sökning och värdering av relevant data och information. Kurserna fokuserar på ökad bredd och fördjupning av de ämneskunskaper som krävs för studenternas framtida yrkesutövning. Under dessa moment får studenterna genom mer avancerade praktiska övningar möjlighet att applicera teorier och begrepp och därmed stärka de ämnesteoretiska kunskaperna som grundlagts på tidigare moment. Fokus på individuella litteraturstudier ökar, vilket främjar studenternas insikt i aktuell forskning. FSR som prövas på denna nivå och som svarar mot mål 1 är t.ex.:

- redogöra för institutionell ekonomisk teori och hur den kan användas för att förklara skillnader i ekonomisk tillväxt (*Samhällskunskap 3*)

Studenternas uppfyllelse av detta FSR möjliggörs och säkerställs bl.a. genom en seminarieuppgift som ligger till grund för en skriftlig individuell hemtentamen. Studenterna ska för godkänd uppgift tillämpa en given teoretisk förklaringsmodell på givna empiriska fall, först i seminariediskussion och sedan i utvecklad form i hemtentamen. Inför seminariet tilldelas studenterna gruppvis olika empiriska fall för teoretisk tillämpning i syfte att främja jämförelse, generalisering och utvärdering under seminariediskussionen. I hemtentamen ska studenterna presentera en mer fördjupad tillämpning av den teoretiska förklaringsmodellen på två valfria empiriska fall, med fokus på jämförelse och teoretisk utvärdering. I bedömningen betonas, förutom den teoretiska tillämpningen, studentens teoretiska och empiriska val och motiveringen av dessa.

Samhällskunskap 3 avslutas med ett självständigt arbete om 15 hp där studenterna skriver en vetenskapligt grundad uppsats med tillgång till handledning. Följande FSR är centralt för momentet och svarar mot mål 1:

- självständigt välja, formulera och analysera en samhällsvetenskaplig problemställning

Momentet examineras genom författandet av en individuell vetenskaplig uppsats. Bedömningen av uppsatserna görs utifrån en uppsättning kriterier som tagits fram för att operationalisera momentets FSR och tydliggöra på vilket sätt studenternas kunskaper prövas. För ovanstående FSR bedöms bl.a. problemformulering, syfte och frågeställningar med avseende på ämnesrelevans, tydlighet, grad av utveckling och djup, samt avgränsning och genomförbarhet.

Fördjupande

Under utbildningens nionde termin genomför studenterna sin sista och längsta VFU-kurs, *Lärarkets dimensioner*. Kursens fokus är undervisning i de ämnen som ska ingå i studentens lärarexamen. Den ges på avancerad nivå och här tillämpar och fördjupar studenterna de ämnesteoretiska kunskaper och kompetenser som förvärvats under ämnesstudierna. Kursen bygger på de ämnesteoretiska, ämnesdidaktiska och allmän-didaktiska kunskaper som studenten har förvärvat under sina ämnesstudier, de utbildningsvetenskapliga kurserna samt tidigare verksamhetsförlagda utbildning. Följande FSR är centralt för kursen och svarar tydligt mot mål 1:

- visa på sådana ämnesteoretiska och didaktiska kunskaper som krävs för att kunna planera och motivera innehåll i samt upplägg och utvärdering av undervisning

Uppfyllelsen av detta FSR säkerställs genom en tvådelad examination. Den första delen av examinationen görs genom bedömning av genomförd undervisning (lektionsbesök) med efterföljande didaktisk analys och

reflektion samt andra undervisningsnära yrkesuppgifter. Bedömningen av denna del görs av besökande universitetslärare i samråd med lokala handledare och i form av ett trepartssamtal med universitetslärare, handledare och student i direkt anslutning till ett av studenten genomfört undervisningsmoment. Det övergripande syftet med samtalen är att studenten ska reflektera över och själv kunna värdera sin praktik och professionsutveckling utifrån de förväntade studieresultaten för VFU-kursen. I relation till mål 1 bedöms bl.a. studentens faktakunskaper, strukturen på undervisningen och innehållets relevans.

Den andra delen består av en skriftlig VFU-rapport som bedöms och examineras av universitetslärare. I rapporten ska studenten sammanfatta, analysera och reflektera över ett valt undervisningsmoment. Särskild vikt ska läggas vid att analysera och problematisera både det valda ämnesinnehållet och det didaktiska upplägget. Rapporten bedöms utifrån givna kriterier som finns beskrivna i instruktionerna för uppgiften. För godkänd rapport krävs bl.a. att studenten kan ”motivera innehåll i samt upplägg och utvärdering av undervisning”.

Under arbetet med *Examensarbete* ges studenterna möjlighet att väsentligt fördjupa kunskaperna inom utvald del av ämnesområdet och fördjupa sin insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete. Följande FSR är centralt för kursen och svarar tydligt mot mål 1:

- uppvisa för forskningsuppgiften nöjaktiga kunskaper inom ämnesområdet/ämnet och grundläggande förståelse av teoretiska nyckelbegrepp

Uppfyllelsen av detta FSR säkerställs dels genom en inlämnad och godkänd forskningsplan, dels genom det färdiga examensarbetet där resultatet av en egen vetenskaplig undersökning på ett självständigt sätt ska analyseras och diskuteras i relation till tidigare forskning och relevanta ämnesteorier. Bedömningen av uppsatserna görs utifrån liknande kriterier som för det självständiga arbetet på *Samhällskunskap 3*. Eftersom examensarbetskursen ges på avancerad nivå ställs här högre krav på relevans, tydlighet, grad av utveckling och djup vad gäller beskrivning och tillämpning av ämnes- och ämnesteoretiska kunskaper. Skillnaden mellan uppsatser på grundnivå och avancerad nivå är enligt studieguiden för kursen bl.a. att ”uppsatsen [ska] vara tydligt kopplad till aktuell och relevant forskning och placeras in i ett relevant forskningssammanhang” samt att det ”ställs högre krav på studentens bidrag, det vill säga att uppsatsen vilar på en originell idé och/eller att uppsatsen ger ett kunskapsbidrag till ett forskningsfält”.

Användandet av bedömningskriterier, i kombination med en praxis om att använda två examinatorer för varje uppsats samt betygsmöten inom lärargruppen för aktuell kurs/termin, är gemensamt för både det självständiga arbetet på *Samhällskunskap 3* och för examensarbetet. Detta förfarande bidrar till att upprätthålla en gemensam standard och rättssäkerhet i bedömningen samt att säkerställa studenternas måluppfyllelse i förhållande till kursernas FSR och därigenom de nationella examensmålen. Varje uppsats kommenteras skriftligt av betygssättande lärare i ett utlåtande som syftar till att ge studenten ett allmänt omdöme av uppsatsens starka och svaga sidor samt att motivera betyget med hänvisning till de förväntade studieresultaten för respektive uppsatskurs samt med utgångspunkt i bedömningskriterierna.

Sammanfattande reflektion

Lärosätet bedömer sammantaget att kursernas utformning, genomförande och examination möjliggör och säkerställer både bredd och fördjupning i de ämneskunskaper som krävs för yrkesutövning som ämneslärare i samhällskunskap. Studenternas uppfyllelse av det nationella examensmålet säkerställs genom examination av FSR med tydlig koppling till examensmålet.

Exemplen ovan är representativa för de typer av FSR som är återkommande på respektive nivå. De fokuserar på att grundlägga, befästa och fördjupa kunskaper som svarar väl både mot kärnan i de akademiska discipliner som utgör basen för ämnet samhällskunskap och mot gymnasieskolans styrdokuments centrala innehåll i ämnet². Inledningsvis i ämnesstudierna ligger tyngdpunkten på breda kunskaper inom ämnesstudiernas huvudområde, för att mot slutet i större utsträckning pröva studenternas fördjupade kunskaper inom delar av ämnesområdet. Undervisnings- och examinationsformer har en tydlig progression, med ett större fokus på kunskapsredovisning genom salstentamina under de tidiga momenten till större fokus på självständigt vetenskapligt skrivande med krav på applicering av ämnes- och ämnesteoretiska kunskaper under de avslutande momenten. Exemplen belyser också hur studenternas lärande främjas genom en kombination av olika ändamålsenliga undervisningsformer och aktiviteter, vilket är återkommande under kurserna.

---

² Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011. Stockholm: Skolverket, 2011.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.

Grundläggande

Detta examensmål behandlas inledningsvis främst i den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) och progressionen från grundläggande till befästande nivå beskrivs mer ingående i del 1 av självvärderingen. *Samhällskunskap 1* och de inledande momenten på *Samhällskunskap 2* bidrar med grundläggande ämnes-specifik vetenskapsteori inom de discipliner som utgör basen för samhällskunskap som ämne. Under *Samhällskunskap 2* respektive *Samhällskunskap 3* utvecklas detta vidare. Följande FSR svarar mot mål 2:

- redovisa grundläggande kunskaper om jämförande metod och hur systematiska jämförelser mellan länder kan genomföras (*Samhällskunskap 2*)
- söka, sammanställa och kritiskt granska data och information om ett enskilt lands ekonomiska förhållanden idag och tidigare (*Samhällskunskap 3*)

Båda dessa FSR behandlar jämförande vetenskapsteoretiska perspektiv och forskningsmetoder. Satta i relation till varandra ger de exempel på den progression som sker under ämnesstudierna i samhällskunskap. Studenternas uppfyllelse av det FSR som prövas under *Samhällskunskap 2* säkerställs bl.a. genom en sals-tentamen som utgör avslutande examination på delmomentet. För godkänt ska studenten kunna jämföra givna aspekter av nationell politik (t.ex. valsystem, parlamentariska system eller valdeltagande) mellan olika länder och kunna diskutera någon eller några sådana aspekter mer ingående. Uppfyllelsen av det FSR som prövas under *Samhällskunskap 3* säkerställs bl.a. genom den hementamen som beskrivits ovan under mål 1. För godkänt ska studenten kunna visa kunskaper om insamling och granskning av empiriska data rörande det/de empiriska fall som de ämnesteoretiska förklaringsmodellerna appliceras på. Genom detta arbete befästs kunskaper om såväl ämnesrelevant vetenskapsteori som ämnesrelevanta forskningsmetoder.

Befästande

Det moment på *Samhällskunskap 3* som behandlar samhällsvetenskapliga metoder är direkt kopplat till mål 2 och bidrar till att befästa de kunskaper som grundlagts under tidigare studier. Momentet syftar till att ge studenten en verktygslåda av kvantitativa och kvalitativa metoder, och att förbereda studenten för genomförandet av ett uppsatsarbete. Bland de FSR som prövas på detta moment och som svarar mot mål 2 finns både övergripande mål för studenternas kunskaper kring samhällsvetenskapliga forskningsmetoder och specifika mål för kunskaper kring kvantitativa respektive kvalitativa forskningsmetoder. Följande FSR behandlar kvantitativa respektive kvalitativa forskningsmetoder:

- använda regressionsanalys för kvantitativ analys av ett valt datamaterial
- tillämpa kvalitativa metoder för insamling och tolkning av olika typer av källor

Studenternas uppfyllelse av det första FSR:et främjas och möjliggörs bl.a. genom föreläsningar och data-övningar som ger teoretisk och praktisk om regressionsanalys och de särskilda problem som uppkommer vid hantering av samhällsekonomiska data. FSR:et prövas genom en skriftlig examinationsuppgift, i vilken studenterna för godkänd kurs ska skriva en rapport med utgångspunkt i egen analys av ett givet datamaterial. Studenternas uppfyllelse av det andra FSR:et främjas och möjliggörs bl.a. genom föreläsningar med tillhörande övningsuppgifter. Fokus ligger på insamling av material, tillämpning av olika kvalitativa metoder för analys samt granskning och värdering av metodologiska val. Detta FSR prövas genom en skriftlig examinationsuppgift samt ett seminarium. Studenten ska för godkänd uppgift genomföra en kritisk och

konstruktiv granskning av en exempeluppsats som behandlats kontinuerligt under kursen. Seminariet genomförs som ett rollspel av ett opponeringsseminarium, där studenterna tilldelas rollen som opponenter eller respondenter och gruppvis förbereder och genomför opponering respektive försvar av exempeluppsatsen. Vid bedömningen läggs, utöver kunskaper om kvalitativa metoder, särskild vikt vid förmåga till kritisk reflektion.

Studenternas uppfyllelse av mål 2 bekräftar vidare i momentet självständigt arbete på *Samhällskunskap 3*. Momentet behandlar vetenskaplig forskningspraktik och därtill hörande analytiska och syntetiska arbetsmoment. Bland de FSR som provas och som svarar mot mål 2 finns t.ex.:

- tillämpa relevanta teorier och modeller inom det valda området

Momentet examineras genom författandet av en individuell vetenskapligt grundad uppsats. Bedömningen av uppsatserna görs utifrån de bedömningskriterier som beskrivits under mål 1 ovan. För detta FSR bedöms bl.a. studenternas förmåga att redogöra för och motivera val av metod och material, användning av relevant metodlitteratur, källkritisk diskussion och metodologisk reflektion. Vidare ska studenten uppvisa förmåga att applicera de teorier och metoder som valts, presentera en analys med utgångspunkt i studiens empiriska material samt visa förmåga att dra rimliga slutsatser från analysen.

Fördjupande

Under VFU-kursen *Lärarkyrkans dimensioner* fördjupas studenternas kunskaper med avseende på mål 2. Kursen innehåller följande FSR, som direkt svarar mot mål 2:

- motivera sina val utifrån styrdokument, vetenskap och beprövad erfarenhet

Uppfyllelsen av detta FSR säkerställs genom den tvådelade examinationen (lektionsbesök med efterföljande trepartssamtal samt skriftlig VFU-rapport) som beskrivits under mål 1 ovan. I relation till mål 1 bedöms i samband med lektionsbesök och trepartssamtal bl.a. hur studenten motiverar val av innehåll och metoder i relation till relevanta styrdokument. För godkänt på VFU-rapporten krävs bl.a. att studenten kan ”motivera sina val utifrån styrdokument, vetenskap och beprövad erfarenhet” och att motiveringen är ”relevant i förhållande till styrdokument, vetenskap och undervisningssituation”. För väl godkänt krävs att studenten ”uppvisar en tydlig medvetenhet om [sina] kvalitéer och utvecklingsområden samt tar stöd i teori och styrdokument när utvecklingsområden identifieras”.

Under kursen *Examensarbete* ges studenten möjlighet att väsentligt fördjupa kunskaperna om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder genom vetenskaplig forskningspraktik och det självständiga författandet av vetenskapligt grundade uppsatser. Kursen ger studenterna möjlighet att fördjupa sin kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen genom ett systematiskt studium av ett forskningsområde inom samhällskunskap och/eller undervisning och lärande i ämnet samhällskunskap. Bland de FSR som provas och som svarar mot mål 2 finns:

- uppvisa ändamålsenlig metodologisk kunskap
- välja, motivera, tillämpa och tydligt redovisa relevant vetenskaplig metod i förhållande till forskningsproblemet

Uppfyllelsen av detta FSR säkerställs, som beskrivits under mål 1, dels genom en inlämnad och godkänd forskningsplan, dels genom det färdiga examensarbetet. I bedömningen betonas bl.a. att uppsatsen ska ”genomsyras av en metodologisk medvetenhet” och att det är särskilt viktigt ”att den valda metoden är lämplig för att uppnå syftet samt att den passar den teori som valts”.

Sammanfattande reflektion

Lärosätet bedömer sammantaget att kursernas utformning, genomförande och examination möjliggör och säkerställer studenternas uppfyllelse av det nationella examensmålet. Studenternas uppfyllelse av det nationella examensmålet säkerställs genom examination av FSR med tydlig koppling till examensmålet. Kursernas utformning och innehåll är tydligt kopplade till det nationella examensmålet, och har en tydlig progression i förhållande till det nationella examensmålet. Den introduktion till vetenskapsteori, forskningsmetod samt relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen som getts redan på utbildningens första termin byggs på kontinuerligt under ämnesstudierna i samhällskunskap. Kunskapernas bekräftande möjliggörs och säkerställs successivt i relation till ämnesstudiernas huvudområde samt till yrkesutövningen. Exemplet ovan belyser detta, och belyser också hur kombinationen av olika ändamålsenliga undervisningsformer och aktiviteter även för detta mål verkar för att främja studenternas lärande.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.

Utöver det som kommer att beskrivas i denna del av självvärderingen säkerställs måluppfyllelse av mål 3 även genom kurser inom UVK. Detta beskrivs närmare i del 1.

Grundläggande

Under *Samhällskunskap 1* och de inledande delarna av *Samhällskunskap 2* betonas studenternas grundläggande förmåga att på teoretisk grund inhämta kunskap och förståelse om ämnesstudiernas huvudområden. Här läggs därmed grunden till de förmågor som beskrivs i mål 3 med avseende på relevanta forskningsresultat och kunskapsutvecklingen inom ämnet. Bland de FSR som prövas på denna nivå och som på detta sätt svarar mot mål 3 finns:

- diskutera och argumentera kring centrala teman och begrepp inom politisk teori och relatera dessa till moderna politiska diskussioner och aktuella händelser (*Samhällskunskap 1*)
- applicera relevanta ekonomiska teorier på olika ekonomiska samhällsfrågor idag och historiskt (*Samhällskunskap 1*)
- självständigt och kritiskt applicera sociologiska teoretiska perspektiv på allmänt förekommande samhällsfenomen (*Samhällskunskap 2*)

På de tidiga momenten kompletteras de självständiga litteraturstudierna med en betydande mängd tematiska föreläsningar, i syfte att stödja och främja studenternas måluppfyllelse. På vissa moment finns också in-studeringsfrågor som stöd för studenternas självständiga litteraturstudier. Måluppfyllelsen möjliggörs vidare samt säkerställs bl.a. genom individuellt och gruppvis arbete med utvalda aspekter av ämneskursens huvudinnehåll. Ett exempel på hur olika undervisningsformer och uppgifter kombineras för att möjliggöra och säkerställa studenternas måluppfyllelse finns på momentet som behandlar sociologiska perspektiv på *Samhällskunskap 2*, där ett seminarium behandlar klass som ett utvalt sociologiskt tema, med fokus på förståelser av klassbegreppet. Det syftar också till att främja studenternas egna reflektioner kring sin förståelse av klass, klasstillhörighet och betydelsen av detta. För godkänt ska studenterna under läsningen av litteraturen reflektera över klass i relation till ett tiotal olika aspekter, t.ex. arbete, marknad, konsumtion och livsstil, samhällsinstitutioner och samhällsbygge. Studenterna ska också förbereda reflektioner kring (egen) klasstillhörighet och observationer i stadsmiljö rörande klass och klasskillnader och presentera dessa på seminariet.

Under samma kurser finns också FSR som syftar till att lägga en grund för studenternas fortsatta vetenskapliga skrivande, vilket lägger grunden för studentens fördjupade kunskap om vetenskapligt arbete i enlighet med mål 3. Bland de FSR som prövas på denna nivå och som på detta sätt svarar mot mål 3 är:

- behärska reglerna för den vetenskapliga textens samspel med andra texter, det vill säga kunna använda citatteknik, referatteknik och referensangivelser (*Samhällskunskap 1*)
- självständigt skriva akademisk text kring specificerade frågeställningar och teman (*Samhällskunskap 2*)

Studenternas uppfyllande av dessa FSR prövas genom skriftliga examinationsuppgifter. T.ex. krävs för godkänt på hemtentamen på det första statsvetenskapliga delmomentet på *Samhällskunskap 1* ”kontinuerliga referenser till kurslitteraturen”. Betygskriterierna för den avslutande skriftliga examinationsuppgiften på delmomentet som behandlar sociologiska perspektiv på *Samhällskunskap 2* beskriver bl.a. att det för godkänt betyg krävs att studenten ”presenterar väsentliga delar av den vetenskapliga artikeln”; ”förmår att granska

den vetenskapliga artikelns för- och nackdelar”; samt förmår relatera den vetenskapliga artikeln till relevant kurslitteratur”.

Befästade

Under senare delar av *Samhällskunskap 2* och under *Samhällskunskap 3* befästs de förmågor som grundlagts under de inledande ämneskurserna. För *Samhällskunskap 2* finns följande FSR, som prövar studentens förmåga till kritiskt och självständigt tillvaratagande av relevanta forskningsresultat på befästade nivå:

- självständigt skriva akademisk text kring specificerade frågeställningar och teman

Studenternas uppfyllelse av detta FSR prövas genom skriftliga examinationsuppgifter. I en av dessa, som behandlar förmåga att granska och sätta forskning i ett större sammanhang, ska studenten skriva en översikt om ett givet tema med utgångspunkt i en vetenskaplig artikel på temat. Studenten ska relatera artikeln till lämplig kurslitteratur. Uppgiften bedöms utifrån givna kriterier, som finns beskrivna i anslutning till instruktionerna och som specificerar vilka kunskaper och förmågor som ska prövas. För godkänt krävs att studenten ”presenterar väsentliga delar av den vetenskapliga artikeln”; ”förmår att granska den vetenskapliga artikelns för- och nackdelar”; samt ”förmår relatera den vetenskapliga artikeln till relevant kurslitteratur”. För väl godkänt krävs dessutom att studenten ”visar god förmåga att kritiskt granska och problematisera den vetenskapliga texten i relation till kurslitteraturen”.

För det moment på *Samhällskunskap 3* som behandlar samhällsvetenskapliga metoder finns följande FSR, som svarar mot mål 3:

- utföra grundläggande källkritisk analys
- anlägga ett vetenskapligt förhållningssätt

Uppfyllelsen av dessa FSR förbereder studenterna för det självständiga arbetet på *Samhällskunskap 3* och möjliggör uppfyllelsen av följande FSR, som finns för det delmomentet och som svarar mot mål 3:

- självständigt författa och försvara en vetenskaplig uppsats
- självständigt analysera och diskutera vetenskapliga uppsatser på vetenskapliga grunder

Uppfyllelsen av dessa FSR säkerställs dels genom studenternas uppsatser, dels genom det slutseminarium som avslutar momentet och i vilket samtliga uppsatser ventileras. Uppsatserna bedöms med stöd i de bedömningskriterier som utarbetats och som beskrivits ovan under mål 1. För ovanstående FSR läggs vikt vid huruvida författaren redogör för aktuell och relevant forskning och relaterar uppsatsen till det övergripande forskningsfältet samt förmåga till självständig analys. I bedömningen av slutseminariet läggs vikt vid studentens förmåga att genomföra en konstruktiv och kritisk granskning som opponerar av en medstudents uppsats, samt studentens förmåga att bidra till en konstruktiv och kritisk diskussion kring samtliga uppsatser som läggs fram vid seminariet.

Studenternas befästade av de förmågor som avses i mål 3 säkerställs vidare under VFU-kursen *Att undervisa i Samhällskunskap*. Undervisningen består främst av verksamhetsförlagd utbildning som genomförs vid en skola och bygger på de ämnesteoritiska och ämnesdidaktiska kunskaper som studenten förvärvat under sina ämnesstudier. Under kursens gång förväntas studenten tillsammans med handledaren, utifrån skolans styrdokument och de kunskaper som förvärvats under tidigare studier, planera, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i samhällskunskap. Kursen omfattar både auskultation och egen undervisning vid grund- eller gymnasieskola samt campusförlagt förberedelse- och uppföljningsarbete.

Bland de FSR som prövas på kursen finns följande, som svarar mot mål 3:

- analysera och reflektera över egen genomförd undervisning i relation till uppsatta mål och grundläggande läroplansteoretiska och didaktiska teorier

Kursen examineras genom en liknande tvådelad examination (lektionsbesök med efterföljande trepartssamtal samt skriftlig VFU-rapport) som den som för beskrivits för VFU-kursen *Lärarkets dimensioner* under mål 1 ovan. I relation till mål 3 betonas i samband med lektionsbesök och trepartssamtal bl.a. studentens förmåga till reflektion kring det genomförda undervisningsinnehållet. Rapporten ska bygga på och sammanfatta studentens kontinuerliga loggboksanteckningar under VFU-perioden, med särskilt tonvikt vid reflektion och diskussion kring de erfarenheter som studenten har erhållit under sina veckor på skolan.

Fördjupande

Under VFU-kursen *Lärarkets dimensioner* fördjupas studenternas förmågor i enlighet med mål 3. Bland de FSR som prövas och som svarar mot mål 3 finns:

- analysera och reflektera över den egna professionsutvecklingen och identifiera sitt behov av ytterligare kunskap utifrån teoretiska perspektiv, handledares kommentarer och de egna erfarenheter som gjorts under VFU-perioderna

Uppfyllelsen av detta FSR säkerställs genom den tvådelade examination (lektionsbesök med efterföljande trepartssamtal samt skriftlig VFU-rapport) som beskrivits under mål 1 ovan. I relation till mål 3 förväntas studenten utvärdera sin undervisning (i förhållande till sitt uppdrag som lärare och i förhållande till sin elevgrupp), i förhållande till detta analyserar och reflekterar över sina styrkor och svagheter, och identifierar specifika utvecklingsbehov för sig själv som lärare. Tyngdpunkten ligger på reflektion, som för godkänt ska vara välstrukturerad och underbyggd med hjälp av styrdokument och relevant litteratur. Motiveringar ska vara relevanta ”i förhållande till styrdokument, vetenskap och undervisningssituation”. För väl godkänt krävs att avsnittet där studenten utvärderar sin undervisning ”uppvisar en tydlig medvetenhet om [sina] kvalitéer och utvecklingsområden samt tar stöd i teori och styrdokument när utvecklingsområden identifieras”.

Under arbetet med *Examensarbete* ges studenterna möjlighet att ytterligare fördjupa sina förmågor i enlighet med mål 3. Bland de FSR som prövas på denna nivå och som svarar mot den del av mål 3 som rör förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata och systematisera relevanta forskningsresultat finns t.ex.:

- bearbeta, tolka och analysera insamlade data i enlighet med vetenskapliga principer samt i examensarbetet redogöra för detta
- dra slutsatser grundade i egna resultat, tidigare forskning och teorier

Uppfyllelsen av dessa FSR säkerställs framför allt genom det färdiga examensarbetet, som för att godkännas förväntas innehålla ”en gedigen och självständig analys av det empiriska materialet” och en analys som gjorts ”med hjälp av vald teori och metodologiskt angreppssätt”. Vid bedömningen läggs också vikt vid användningen av ”vetenskapliga källor, det vill säga vetenskapliga artiklar och annan litteratur som vilar på forskning och som inte vänder sig till en nybörjarpublik”.

Bland de FSR som prövas i kursen och som svarar mot den del av mål 3 som rör förmåga till kritisk och självständig reflektion finns t.ex.:

- diskutera och kritiskt värdera teorier, egna metod- och materialval, egna och andras lösningar och resultat
- kritiskt och konstruktivt granska eget och andras examensarbete

Uppfyllelsen av dessa FSR säkerställs dels genom det färdiga examensarbetet, dels genom det slutseminarium som avslutar kursen och i vilket samtliga uppsatser ventileras. I bedömningen av examensarbetet läggs bl.a. vikt vid att författaren visar förståelse för ”hur den valda teorin/det analytiska angreppssättet liknar och skiljer sig från andra tänkbara teorier”. På slutseminariet ska varje student fullgöra en kommentatorsuppgift genom att opponera på en (eller flera) av de andra studenternas examensarbete. Studenterna förväntas i sin granskning beakta aspekter som ”uppsatsens relevans sett ur ett ämnesteoretiskt samt samhällsvetenskapligt, dess syfte, de formulerade frågeställningarna, den angivna teoretiska ramen, principerna för urval av materialet, källkritik, den metodiska uppläggningsen, uppsatsens disposition och logiska struktur samt i vad mån författaren förmått uppnå sitt syfte”.

Sammanfattande reflektion

Lärosätet bedömer sammantaget att kursernas utformning, genomförande och examination möjliggör och säkerställer studenternas uppfyllelse av det nationella examensmålet. Kursernas utformning och innehåll är tydligt kopplade till det nationella examensmålet, och har en tydlig progression i förhållande till det nationella examensmålet. Studenternas måluppfyllelse möjliggörs och säkerställs successivt i relation till ämnesstudiernas huvudområde samt till yrkesutövningen. Exempelen ovan belyser detta, och belyser också hur kombinationen av olika ändamålsenliga undervisningsformer och aktiviteter även för detta mål verkar för att främja studenternas lärande. Studenternas uppfyllelse av det nationella examensmålet säkerställs genom examination av FSR med tydlig koppling till examensmålet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.

Utöver det som kommer att beskrivas i denna del av självvärderingen säkerställs måluppfyllelse av mål 4 även genom kurser inom UVK. Detta beskrivs närmare i del 1.

Ämnesstudierna i Samhällskunskap integrerar genomgående ämneskunskaper och ämnesdidaktik genom att undervisning i ämnesdidaktik genomförs parallellt med undervisning i de ämnen som ingår i utbildning under *Samhällskunskap 1*, *Samhällskunskap 2* och första momentet på *Samhällskunskap 3*. Undervisningen i ämnesdidaktik inklusive metodik sker alltså i nära integration till det ämnesteoretiska innehållet. De examinerande ämnesdidaktiska uppgifterna på kurserna bedöms enligt bedömningsskalan U/G.

Grundläggande

De ämnesdidaktiska inslagen under *Samhällskunskap 1* diskuterar samhällskunskapsämnets förutsättningar och villkor, aktuella styrdokument och skolans och högskolans uppdrag, samt belyser samhällskunskapsämnets centrala mål och plats i skolan. Studenterna introduceras till grundläggande kunskaper om samhällskunskapsämnets karaktär och relevant ämnesdidaktik, och får möjlighet att lägga grunden till sin förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik som krävs för undervisning och lärande inom samhällskunskap. Bland de FSR som prövas på denna nivå och som svarar mot mål 4 finns t.ex.:

- kunna beskriva samhällskunskapsämnets syfte och innehåll (*Samhällskunskap 1*)

Studenternas uppfyllelse av detta FSR säkerställs bl.a. genom en skriftlig examinationsuppgift. I denna uppgift ska studenten för godkänd uppgift med utgångspunkt i dels utvald ämnesdidaktisk litteratur, dels en ämnesplan i samhällskunskap för gymnasiet, diskutera bl.a. definitioner av samhällskunskapsämnet och beskrivningar av samhällskunskapsdidaktik och dess användbarhet.

Ett annat exempel på FSR som prövas på denna nivå och som svarar mot mål 4 är:

- analysera begreppsbasead undervisning för utveckling av elevers tänkande i ämnet samhällskunskap (*Samhällskunskap 1*)

Studenternas uppfyllelse av detta FSR säkerställs bl.a. genom arbete med en skriftlig examinationsuppgift kring samt seminariebehandling av frågor som tas upp i rapporten från en internationell undersökning av grundskoleelevers kunskaper om demokrati- och samhällsfrågor. Studenterna ska diskutera bl.a. svenska elevers kunskapsnivå i relation till andra länder och över tid, vilka faktorer som har betydelse för de svenska elevernas kunskapsprestationer och de svenska elevernas attityder och värderingar.

I bedömningen av bägge dessa uppgifter krävs för godkänt resultat, förutom relevanta diskussioner och reflektioner, en tydlig koppling till relevant ämnesdidaktiskt teoretiskt innehåll.

Befästande

De ämnesdidaktiska inslagen under *Samhällskunskap 2* och *Samhällskunskap 3* möjliggör befestande av studenternas förmåga att tillämpa samhällskunskapsdidaktik inklusive metodik i undervisningen. Bland de FSR som prövas på denna nivå och som svarar mot mål 4 finns t.ex.:

- kunna beskriva vilka svårigheter elever kan ha i ämnet samhällskunskap

Studenternas uppfyllelse av detta FSR möjliggörs och säkerställs bl.a. genom arbete med en skriftlig examinationsuppgift kring samt genom seminariebehandling av frågor som rör vilka ämnesmässiga styrkor och svagheter svenska elever har; hur skillnader mellan svenska och andra nordiska elever påverkar studenternas didaktiska tänkande; samt hur studenterna som samhällskunskapslärare tänker sig att gå tillväga didaktiskt för att komma tillrätta med frågor som svenska studenter har svårigheter med. För godkänt krävs förutom relevanta diskussioner en tydlig koppling till relevant ämnesdidaktiskt teoretiskt innehåll.

Befästandet av mål 4 fortsätter i VFU-kursen *Att undervisa i samhällskunskap*. Ett centralt FSR för denna kurs, som svarar mot mål 4, är:

- genomföra kortare undervisningsmoment utifrån en samhällskunskapsdidaktisk planering

Kursen examineras genom den tvådelade examination (lektionsbesök med efterföljande trepartssamtal samt skriftlig VFU-rapport) som beskrivits ovan. I relation till mål 4 betonas i samband med lektionsbesök och trepartssamtal bl.a. studentens förmåga till pedagogiskt ledarskap, kommunikation i klassrummet och sociala kompetens. Bedömande universitetslärare analyserar bl.a. studentens klassrumskommunikation genom ett sociogram, i vilket noteras vilken typ av kommunikation som sker mellan lärare och elever. I VFU-rapporten ska studenten för godkänd uppgift i sin analys över sin övningsundervisning göra relevanta kopplingar till relevant ämnesdidaktisk litteratur.

Fördjupande

Studenternas ämnesdidaktiska förmåga fördjupas i VFU-kursen *Lärarkyrkans dimensioner*. I kursen ingår att studenterna, utifrån styrdokument och uppställda mål ska studenterna med en hög grad av självständighet och stöd av handledare, ska planera, genomföra och utvärdera undervisning samt bedöma och examinera elevers lärande.

Ett centralt FSR i denna kurs, som direkt svarar mot mål 4, är:

- omsätta de ämnesteoretiska, ämnesdidaktiska och övriga kunskaper den studerande förvärvat under utbildningen, till skolpraktiken

Uppfyllelsen av detta FSR säkerställs genom den tvådelade examination (lektionsbesök med efterföljande trepartssamtal samt skriftlig VFU-rapport) som beskrivits under mål 1 ovan. I relation till mål 4 bedöms i samband med lektionsbesök och trepartssamtal bl.a. studenternas förmåga att planera, genomföra och reflektera kring undervisning utifrån verksamhetens mål och aktuella elevgruppers förkunskaper och förutsättningar. För godkänt på VFU-rapporten krävs bl.a. att studenten kan beskriva och motivera valt innehåll och valt didaktiskt upplägg med motiveringar som är relevanta i förhållande till styrdokument, vetenskap och undervisningssituation. För väl godkänt krävs att studentens motiveringar ”bygger i stor utsträckning explicit på styrdokument, vetenskap och beprövad erfarenhet” och att studentens användning av relevant litteratur tydligt bidrar till framställningen.

Sammanfattande reflektion

Lärosätet bedömer sammantaget att utbildningens utformning, genomförande och examination möjliggör och säkerställer att studenterna vid examen kan uppnå det nationella examensmålet. Kursernas och den verksamhetsförlagda utbildningens mål svarar väl mot det nationella målet. Lärandeaktiviteter och undervisningsformer ger studenterna goda möjligheter att träna förmågan att tillämpa relevanta ämnesdidaktiska kunskaper. Bl.a. främjas studenternas lärande genom arbete med praktiskt inriktade övningar med direkt relevans för deras framtida yrkesutövande. Det är tydligt att den nära integrationen av, och parallella undervisningen i, ämnes- och ämnesdidaktiska studier främjar utvecklingen av studenternas samhällskunskapsdidaktiska förmågor och att den verksamhetsförlagda utbildningen ger goda möjligheter att ytterligare befästa och fördjupa dessa förmågor. Studenternas uppfyllelse av det nationella examensmålet säkerställs genom examination av FSR med tydlig koppling till examensmålet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.

Utöver det som kommer att beskrivas i denna del av självvärderingen säkerställs måluppfyllelse av mål 5 även genom kurser inom UVK. Detta beskrivs närmare i del 1.

Grundläggande

I de ämnesdidaktiska inslagen under *Samhällskunskap 1* betonas studenternas grundläggande förmågor att överföra teoretiska ämneskunskaper till samhällskunskapsundervisning, vilket lägger grunden till studenternas förmåga att planera, genomföra och utveckla undervisning i samhällskunskap. Här läggs därmed grunden till de förmågor som beskrivs i mål 5.

Bland de FSR som provas på denna nivå och som svarar mot mål 5 finns t.ex.:

- transformera de teoretiska kunskaperna om demokrati och samhälle respektive samhällsekonomins grunder till undervisning i skolämnet samhällskunskap

Studenternas uppfyllelse av dessa FSR möjliggörs och säkerställs bl.a. genom arbete med praktiska momentplaneringsuppgifter, där studenterna förväntas använda kunskaper från både ämnesdidaktisk och ämnes-teoretisk litteratur och från undervisning. Uppgifterna är konstruerade så att studenterna i grupper om 2-3 studenter utifrån ett givet kunskapsområde ska planera ett moment om 4-6 veckor för elever på högstadiet eller gymnasiet. Studenterna ska för godkänd uppgift specificera syftet med momentet utifrån läroplan och ämnesplan samt på ett sätt som kan motivera dess relevans för den tänkta elevgruppen; skriva fram mål som eleverna ska ha nått när momentet är genomfört; redogöra för vilket centralt innehåll som ska behandlas så att syfte och mål kan uppnås; samt beskriva tänkta arbetssätt/arbetsformer.

Befästande

I de ämnesdidaktiska inslagen under *Samhällskunskap 2* och *Samhällskunskap 3* fördjupas samhällskunskapsdidaktiska frågor om innehåll, metod och bedömning. Momenten behandlar också utvecklad förmåga att transformera teoretiska kunskaper till undervisning i skolämnet samhällskunskap och möjliggör därmed befestande av de förmågor som beskrivs i mål 5. Bland de FSR som provas på denna nivå och som svarar mot mål 5 finns t.ex.:

- formulera relevanta frågor, uppgifter, examinationer samt applicera kunskapskrav i undervisningsmaterialet om en aktuell samhällsfråga utifrån vald målgrupp (*Samhällskunskap 2*)
- strukturera och levandegöra undervisningsmaterial om en aktuell samhällsfråga utifrån samhällskunskapsdidaktiskt grundade val (*Samhällskunskap 2*)

Studenternas uppfyllelse av dessa FSR möjliggörs och säkerställs genom arbete med uppgifter där studenterna efter en introduktion till metoder och tillvägagångssätt i ämnesundervisningen får möjlighet att både leda och delta i olika typer av undervisningsformer. Bland de metoder och tillvägagångssätt som behandlas finns t.ex. case, simuleringar och storyline. För godkänt på storyline-övningen ska studenterna, efter en introduktion om denna pedagogiska metod och dess användning i samhällskunskapsundervisning samt studier av en ämnesrelevant bakgrundstext, i text och bild beskriva förändringar av sin vardag i ett scenario där det svenska samhället blivit utsatt för en statskupp och diktatur införts.

Ett annat exempel på FSR som provas på denna nivå och som svarar mot mål 4 är:

- transformera de teoretiska kunskaperna kring internationell ekonomi till undervisning i skolämnet samhällskunskap (*Samhällskunskap 3*)

Studenternas uppfyllelse av detta FSR möjliggörs och säkerställs bl.a. genom arbete med en gruppuppgift kring undervisningsplanering. Här får studenterna möjlighet att bygga vidare på det momentplaneringsarbete på grundläggande nivå som beskrivits ovan. Studenterna ska välja ett ämnesområde inom det aktuella ämnes-teoretiska innehållet och göra en detaljerad planering för en period om 4-6 veckor, med utgångspunkt i relevant ämnesdidaktisk teoretisk litteratur och med hänsyn till ramfaktorer. Studenternas planering ska utgå från relevanta styrdokument (läroplan och ämnesplan/kursplan). Uppgiften redovisas muntligt på ett seminarium, där studenterna för godkänd uppgift också ska ställa frågor och komma med synpunkter och reflektioner kring övriga studenters planering.

Befästandet av mål 4 fortsätter i VFU-kursen *Att undervisa i samhällskunskap*. Ett centralt FSR för denna kurs, som svarar mot mål 5, är:

- planera och motivera undervisningsinnehåll och metod i samhällskunskap med beaktande av ramfaktorer

Kursen examineras genom den tvådelade examination (lektionsbesök med efterföljande trepartssamtal samt skriftlig VFU-rapport) som beskrivits ovan. I relation till mål 5 betonas i samband med lektionsbesök och trepartssamtal bl.a. studentens förmåga till pedagogiskt ledarskap, kommunikation i klassrummet och sociala kompetens. Bedömande universitetslärare analyserar bl.a. strukturen på det av studenten valda innehållet, huruvida studenten valt passande metoder för innehållet och huruvida lärarstudenten är en tydlig pedagogisk ledare. I VFU-rapporten ska studenten för godkänd uppgift i sin analys över sin övningsundervisning reflektera kring de erfarenheter av lärande undervisning som erhållits under VFU-perioden, däribland den egna planeringen inklusive formulering av syfte och mål för undervisningen, val av centralt innehåll och metoder, genomförande och examination.

Fördjupande

Studenternas förmåga i enlighet med mål 5 fördjupas i VFU-kursen *Lärarkyrkans dimensioner*. I kursen ingår att studenterna, utifrån styrdokument och uppställda mål, med en hög grad av självständighet och stöd av handledare, ska planera, genomföra och utvärdera undervisning samt bedöma och examinera elevers lärande. Vid planering och genomförande av undervisning ska elevers olika förutsättningar beaktas. Studenterna ska kunna motivera sin undervisning utifrån vetenskap och beprövad verksamhet. Ett centralt FSR i denna kurs, som direkt svarar mot mål 4, är:

- planera, genomföra och utvärdera undervisning utifrån verksamhetens mål och elevers olika förutsättningar

Uppfyllelsen av detta FSR säkerställs genom den tvådelade examination (lektionsbesök med efterföljande trepartssamtal samt skriftlig VFU-rapport) som beskrivits under mål 1 ovan. I relation till mål 5 bedöms i samband med lektionsbesök och trepartssamtal bl.a. studenternas förmåga att planera, genomföra och reflektera kring undervisning utifrån verksamhetens mål och aktuella elevgruppers förkunskaper och förutsättningar. För godkänt på VFU-rapporten krävs bl.a. att studenten kan beskriva och motivera valt innehåll och valt didaktiskt upplägg med motiveringar som är relevanta i förhållande till styrdokument, vetenskap och undervisningssituation. Studenten ska också beskriva planeringsfas, undervisningsfas och utvärderingsfas i den undervisning du genomfört, med tydlig förankring i nationella styrdokument, samt diskutera elevers möjlighet till lärande och bedömning av elevers kunskaper. Studenten ska utvärdera sin undervisning i förhållande till uppdraget som lärare och till elevgruppen. För väl godkänt krävs att studentens motiveringar ”bygger i stor utsträckning explicit på styrdokument, vetenskap och beprövad erfarenhet” och att studentens användning av relevant litteratur tydligt bidrar till framställningen.

Sammanfattande reflektion

Lärosätet bedömer sammantaget att utbildningens utformning, genomförande och examination möjliggör och säkerställer att studenterna vid examen kan uppnå det nationella examensmålet. Kursernas och den verksamhetsförlagda utbildningens mål svarar väl mot det nationella målet. Lärandeaktiviteter och undervisningsformer ger studenterna goda möjligheter att utveckla den förmåga som beskrivs i det nationella examensmålet. Bl.a. främjas studenternas lärande genom arbete med praktiskt inriktade övningar med direkt relevans för deras framtida yrkesutövande. Det är tydligt att den nära integrationen av, och parallella undervisningen i, ämnes- och ämnesdidaktiska studier främjar utvecklingen av studenternas samhällskunskapsdidaktiska förmågor och att den verksamhetsförlagda utbildningen ger goda möjligheter att ytterligare befästa och fördjupa dessa förmågor. Studenternas uppfyllelse av det nationella examensmålet säkerställs genom examination av FSR med tydlig koppling till examensmålet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. *Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 1.*

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Detta examensmål behandlas inledningsvis i den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) och beskrivs mer ingående i del 1 av självvärderingen.

1. Jämställdhet på ämnesnivå

Jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras genomgående i ämneskurserna. Statsvetenskapliga institutionen har i verksamhetsplan och lika villkors-plan bl.a. satt upp mål om att mångfalds- och genusperspektiv ska vara integrerat i institutionens kurser, att diskussioner om lika villkor ska föras i alla delar av verksamheten (inklusive planering av undervisningens innehåll, utformning och genomförande) samt att institutionens lärare ska ha genomgått pedagogisk fortbildning inom tillgänglighet, mångfald och om att undervisa genusmedvetet.

Jämställdhet behandlas både specifikt och integrerat i kursernas innehåll. På *Samhällskunskap 1* prövas t.ex. följande FSR, som specifikt kopplar ämnesinnehållet till ett jämställdhetsperspektiv:

- anlägga ett genusperspektiv på samhällsekonomska analyser och problemställningar

Studenternas uppfyllande av detta FSR säkerställs bl.a. genom ett seminarium utifrån en rapport om genusperspektiv på nationalekonomi. För godkänt ska studenterna formulera egna diskussionsfrågor utifrån rapporten och delta aktivt i en seminariediskussion utifrån samtliga studenters frågor. Ytterligare ett exempel på hur jämställdhetsperspektiv integreras i kursernas innehåll är i relation till FSR som berör förmåga att ”transformera [teoretiska ämneskunskaper] till undervisning i skolämnet samhällskunskap” (se beskrivning under mål 5 ovan). Dessa FSR möjliggörs och säkerställs bl.a. genom arbete med en läromedelsanalys, där studenterna förväntas studera ett givet läromedel med utgångspunkt i ämnesplanen för samhällskunskap. Studenterna ska för godkänd uppgift analysera de delar av läromedlet som behandlar politik och diskutera aspekter som hur genus, etnicitet och klass.

Jämställdhetsperspektivet återspeglas även i val av kurslitteratur. På en majoritet av kursernas delmoment finns litteratur som specifikt behandlar t.ex. feministiska perspektiv på statsvetenskap, genusperspektiv på samhällsekonomi och feministiska perspektiv på klass. Undervisningsformer och examinationsformer varierar för att fungera för de flesta studenter oavsett bakgrund och familjesituation. Vad gäller bemanning är förhållandet mellan kvinnliga och manliga lärare under den period som utvärderas ojämnt (10 män, 4 kvinnor). Här finns utrymme för utveckling, även om en aktiv och medveten dialog om bemanning redan nu sker vid och mellan de medverkande institutionerna. Statsvetenskapliga institutionens mål om att alla anställningskategorier ska präglas av jämn könsfördelning bör kunna vara till stöd för att förbättra denna aspekt. Liknande mål finns vid övriga inblandade institutioner.

2. Jämställdhet på programnivå

Jämställdhetsperspektivet beaktas även utifrån följande aspekter: Vid sammansättning av beredande och beslutande organ eftersträvas en jämn könsfördelning. Riktlinjen vid Umu är proportionen 60/40. Då könsbalansen i LH:s programråd (dock inte i ämneslärarrådet) har varit något skev har åtgärder i form av striktare riktlinjer vidtagits, vilket resulterat i en jämnare balans. Vikten av att synliggöra både män och kvinnor i läraryrket är också en medveten strategi i LH:s marknadsföring och externa kommunikation. LH analyserar också ansöknings-, antagningssiffror-, genomströmning och avhopp ur ett jämställdhetsperspektiv. Studentbarometern som genomfördes 2016 visar att lärarprogrammen vid Umu utmärker sig från andra program vid lärosätet genom att studenterna i hög utsträckning är nöjda med inslagen kring jämställdhet. Hela 80 % av studenterna är nöjda med hur frågorna behandlas, vilket är en bekräftelse på att det målmedvetna arbetet med jämställdhet har fått gott utslag i utbildningen. Lärosätets bedömning är att jämställdhetsperspektivet beaktas, kommuniceras och förankras, på ett tillfredsställande sätt, i såväl innehåll som utformning och genomförande av utbildningen. Examensmålet säkerställs och ett medvetet arbete med jämställdhet bedrivs i anslutning till programmet.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Lärosätets bedömning är att utbildningen följs upp på ett systematiskt sätt på både kurs- och programnivå. Resultatet av uppföljningarna omsätts vid behov i åtgärdsplaner som följs upp och återkopplas till relevanta målgrupper. Utbildningens genomströmning och avhopp analyseras och lärosätet vidtar åtgärder för att studenten ska kunna genomföra utbildningen inom planerad studietid.

1. Uppföljnings-, åtgärds- och återkopplingsrutiner på ämnesnivå

Muntliga och/eller skriftliga moment- och helkursutvärderingar genomförs på samtliga kurser. Resultatet av utvärderingen får direkt påverkan på planeringen och genomförandet av nästa kurstillfälle. Kursansvarig redovisar då resultatet för den grupp som ska börja kursen, med särskilt fokus på hur tidigare utvärderingar tagits tillvara i arbetet med att förbättra kursen. Ämneskoordinator för samhällskunskap (se Personal) ansvarar för att synpunkter diskuteras i lärarlaget och förs vidare till nästa momentansvarig. En utmaning med detta system är att eftersom studentgrupperna är relativt små och svarsfrekvensen på de kursutvärderingar som genomförs digitalt via lärplattformen kan resultera i ett mycket litet underlag. Rutiner för hantering av den formella kursutvärderingen är således ett utvecklingsområde. Alternativa former för utvärdering samt utvecklade rutiner för hantering och uppföljning av kursutvärderingar är identifierat som ett prioriterat område för statsvetenskapliga institutionens verksamhet.

Ämneskoordinator ansvarar också för att utarbeta och genomföra kvalitetshöjande åtgärder på inriktningen utifrån uppföljning av ämneslärarprogrammet. Ett exempel på sådan åtgärd är den kursplanerevidering som genomförts under 2018 (implementeras 2019). Med utgångspunkt i LH:s systematiska kvalitetsarbete (genomförda uppföljningar och utvärderingar av ämneslärarprogrammet inklusive genomgång av kursplaner, se nedan) uppdrog LHs styrelse i början av 2018 åt kursansvariga institutioner i ämneslärarprogrammet att se över och eventuellt revidera kursplaner och andra kursdokument i ämneslärarprogrammet för att tydliggöra andelen ämnesdidaktik inklusive metodik. För kurserna i samhällskunskap resulterade detta i en revidering av kursplanerna för *Samhällskunskap 1, 2 och 3* som innebär att andelen ämnesdidaktik inklusive metodik nu anges i högskolepoäng. Tidigare ingick de ämnesdidaktiska målen i ämnesstudiernas delmoment. Inslagen av ämnesdidaktik inklusive metodik fanns sedan tidigare tydligt framskrivet i innehåll och mål i kursplanerna för samhällskunskap. Återkoppling från dialogen mellan LH:s ledning och studentrepresentanter har indikerat att undervisningen i ämnesdidaktik inklusive metodik kommuniceras tydligt på samhällskunskapskurserna. Revideringen av kursplanerna förväntas förtydliga det ämnesdidaktiska innehållet i kurserna ytterligare.

Ett annat utvecklingsområde under 2018 har varit att implementera en gemensam ramkursplan för utbildningens andra VFU-kurs (*Att undervisa i...*), i likhet med den ramkursplan som sedan tidigare finns den tredje VFU-kursen (*Lärarkets dimensioner*). Utvecklandet av ramkursplaner är ett direkt resultat av den uppföljning som gjorts av programmet. Behovet av ramkursplaner påtalades, utifrån genomförda utvärderingar, i ämneslärarrådets programanalys. Därefter initierades ett utvecklingsarbete. Implementeringen av ramkursplanerna innebär att studenter inom de olika ämnena gör den verksamhetsförlagda utbildningen utifrån samma styrdokument vilket säkerställer en likvärdig utbildning. För 2019 planeras en översyn av de gemensamma riktlinjerna för VFU-besök, trepartssamtal samt underlag för bedömning av VFU.

2. Uppföljnings-, åtgärds- och återkopplingsrutiner på programnivå

Följande uppföljningar och utvärderingar fastställa i Umu:s kvalitetssystem genomförs på programnivå:

1. nybörjarenkät och studiebarometer,

2. säkring av examensmål i matris för program/examina,
3. programutvärderingar, såväl i mitten som i slutet,
4. alumnenkät,
5. kollegial granskning av program, vart sjätte år,
6. avhoppsanalys.

Programrådet för ämneslärarprogrammet skriver årligen en kombinerad verksamhetsberättelse och verksamhetsplan – en programanalys – där resultatet av genomförda uppföljningar presenteras och diskuteras liksom förslag till förändringar, åtgärder och utvecklingsinsatser. Därefter upprättar LH:s ledning en Uppföljnings- och åtgärdsplan, som fastställs av LH:s styrelse. Processen är kopplad till budgetarbetet så att adekvata resurser kan avsättas. LH:s styrelse följer även årligen upp föregående års Uppföljnings- och åtgärdsplan, för att säkerställa att åtgärder har vidtagits. Resultatet av kursutvärderingar diskuteras vid behov i programråd samt i dialog mellan LH:s ledning och institutioner (se tabell nedan).

Resultatet av genomförda uppföljningar samt beslutade åtgärder återkopplas på följande vis till relevanta intressenter:

Kategori	Återkoppling
Lärare och annan personal	<ul style="list-style-type: none"> • Uppföljningsdialoger mellan LH:s ledning och de institutioner som medverkar i ämneslärarprogrammet. Även resultat av genomförda kursutvärderingar diskuteras (årligen). • Lärarhögskolans prefekt- och studierektorsmöte (tre gånger per termin) • Via hemsidan där uppföljningar, programanalyser, fastställd "Uppföljnings- och åtgärdsplan", minnesanteckningar från programråd och styrelseprotokoll publiceras.
Studenter	<ul style="list-style-type: none"> • Dialog mellan LH:s ledning och studentorganisationen UmPe (2 gånger per år), • via lärplattformen Cambro, där studenter på ämneslärarprogrammet kan ta del av programanalyser, genomförda uppföljningar samt Uppföljnings- och åtgärdsplan. Se även studentperspektiv.
Avnämare	<ul style="list-style-type: none"> • Genom det regionala samverkansrådet (februari samt löpande se Arbetsliv och Samverkan), • via ett VFU-samverkansmöte (en gång per termin). • månadsvis nyhetsbrev till skolhuvudmän och lärare i regionen.

Trots tät kontakt med institutionsledningar, information på hemsidan osv, är återkoppling till alla lärare som medverkar i programmet en utmaning. I en nyligen genomförd kollegial audit av LH framkom exempelvis att lärare i programmen önskar fler gemensamma temadagar för att ta del av information och diskutera gemensamma utvecklingsfrågor. En sådan dag genomfördes i oktober 2018 när frågor angående UVK diskuterades.

Vid LH genomför ansvarig studievägledare en behörighetsprövning under termin fyra samt åtta. Om en student har svårigheter med studierna erbjuds ett vägledningssamtal. Eventuella åtgärder för att hjälpa studenten att utföra utbildningen inom planerad studietid diskuteras med kursansvarig/-a lärare. Studerande har också under hela studietiden möjlighet att kontakta studievägledning för stöd kring sin studiegång. Studenter erbjuds även stöd via Studenthälsan i fysiska, psykiska och psykosociala frågor. Ett annat stöd är Studieverkstaden som hjälper studenter med frågor kring studieteknik, akademiskt skrivande och muntliga presentationer.

Analys av genomströmning sker löpande under året i samband med de tertialvisa ekonomiska prognoserna. En avhoppsanalys genomförs systematiskt två gånger per år via intervjuer med studenter som avslutat sin utbildning i förtid. Resultaten analyseras av LH:s ledning och programråd. Eventuella åtgärder förs in i den årliga Uppföljnings- och åtgärdsplanen. Resultaten återkopplas enligt tabellen ovan.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Vid lärosätet finns goda förutsättningar för studenter att aktivt medverka i utvecklingen av ämneslärarprogrammet och sina lärandeprocesser. Informationskanaler finns för att informera om både själva utbildningen och det löpande kvalitetsarbetet på både institutions- och programövergripande nivå.

1. Studentinflytande och informationskanaler på ämnesnivå

Studenterna ges möjlighet att ta del i utvecklingen av utbildningens innehåll och genomförande framför allt via kurs- och momentutvärderingar samt genom representation i beredande organ på institutionsnivå. Både moment- och helkursutvärderingar görs på samtliga ämneskurser (se ovan under Utformning, genomförande och resultat).

Studentinflytande vid Statsvetenskapliga institutionen organiseras bl.a. genom utbildningsutskottet, som ansvarar för beredning av utbildningsfrågor på grund- och avancerad nivå. Utbildningsutskottet leds av studierektor och består därutöver av tre lärarrepresentanter och tre studeranderepresentanter. Studeranderepresentanterna utses av studentföreningen NORDPOL (som organiserar program- och kursstudenter inom statsvetenskap, freds- och konfliktstudier och genusvetenskap. Någon särskild mekanism för representation av lärarstudenter finns inte i detta forum, och här finns således utrymme för utveckling. Studenterna på ämneslärarprogrammet samhällskunskap har dock genom ämneskoordinator möjlighet till tät och direkt kontakt med kursansvarig institution. Ämneskoordinator genomför informationsträffar med studenterna vid terminsstart och i mitten av terminen samt fungerar som länk mellan lärarlag och studentgrupper.

Studenter har också möjlighet att själva initiera möten eller framföra synpunkter på ämneskurserna till ämneskoordinator. Ett exempel på hur denna form för studentinflytande har nyttjas var då studenter på *Samhällskunskap 3* under en tidigare termin kontaktade koordinator med synpunkter på kursens upplägg. Ett möte mellan studentrepresentanter, ämneskoordinator och studierektor anordnades för att diskutera synpunkterna, som också diskuterades med lärarlaget både före och efter mötet med studenterna. Studenternas synpunkter ledde bl.a. till förändringar av upplägget för delmomentet *Självständigt arbete*: introduktionen till delmomentet tidigare lades, ytterligare undervisningspass lades till och bedömningskriterier för självständiga arbeten tydliggjordes.

Statsvetenskapliga institutionens hemsida har en särskild avdelning för ämneslärarprogrammet, där information om alla institutionens kurser inom programmet finns samlad. Inriktningen samhällskunskap har en särskild programsida i lärplattformen Cambro, som används för att sammanställa och kommunicera övergripande information som rör samtliga studenter. Varje kurs har en egen kurssida i lärplattformen.

2. Studentinflytande och informationskanaler på programnivå

Vid LH finns studentrepresentanter i alla beredande och beslutande organ. Lärarstudenterna har en egen sektion inom Umeå studentkår, UmeåPedagogerna (UmPe). Sektionen tillvaratar studenternas intressen. Dialog mellan LH och UmPe förs när så behövs samt vid två fasta tillfällen per år, se Uppföljning. Det förekommer också att enskilda studenter/studentgrupper mer informellt tar kontakt med föreståndaren för LH eller personal vid kansliet för enskilda samtal om utbildningen. Samråd sker därefter mellan ledning och kansli kring hur studentens synpunkter förs vidare.

Information om ämneslärarprogrammets kvalitetsarbete finns i särskilda programsidor i lärplattformen Cambro, se Uppföljning. På så vis kan studenterna löpande följa utvecklingen i sitt program, medverka i kvalitetsarbete och utveckla sina lärandeprocesser. Särskilda möten hålls också med de studenter som läser ämneslärarprogrammet för att informera om val av andraämne, VFU och examensarbete. På LH:s webb finns också särskilda utbildningssidor ”För våra studenter” med information och kontaktvägar.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Utbildningen är anpassad till arbetslivet och ger studenterna goda förutsättningar att möta ett föränderligt arbetsliv. Informationskanaler för samverkan om och avstämning kring utbildningens innehåll och utförande finns såväl i formella beredande och beslutande organ, som i mer öppna nätverk och sammanhang.

1. Arbetsliv och samverkan på ämnesnivå

Ingående institutioner arbetar aktivt med att koppla utbildningar till det omgivande samhället och har bl.a. som verksamhetsmål att öka kontaktytorna mellan det omgivande samhället och utbildningsverksamheten. Studenterna på ämneslärarprogrammet får därmed ämnesrelevant inblick i det omgivande samhället genom t.ex. inbjudna gäster från arbetslivet som genomför inslag i undervisningen.

Studenterna på ämneslärarprogrammet har genom de verksamhetsförlagda kurserna en naturlig kontakt med arbetslivet. VFU-kurserna ger också lärare möjlighet till erfarenhetsutbyte i samband med att de genomför besök i klassrummet och har uppföljande trepartssamtal. Studenterna möter också genomgående på övriga kurser inom inriktningen undervisande lärare som har egna erfarenheter av undervisning på grund- och gymnasieskolan. Samverkan sker ofta även när studenterna genomför sina självständiga arbeten på kurserna *Samhällskunskap 3* samt *Examensarbete*. Under dessa kurser återvänder de ofta skolorna för att genomföra sin datainsamling i form av intervjuer, enkäter eller observationer. Det akademiska skrivande som ingår i både UVK och ämneskurser (se t.ex. under mål 3 ovan) utvecklar studenternas förmåga att söka, värdera och kritiskt granska information samt att formulera sig skriftligt på korrekt sakprosa, vilket är en central kompetens för läraryrket men är också överförbar till andra yrken.

2. Arbetsliv och samverkan på programnivå

För att bättre kunna förbereda studenterna för ett varierat arbetsliv är målsättningen att de under sina VFU-kurser ska få stifta bekantskap med flera skolor med olika strukturella förutsättningar. Den avslutande långa VFU:n ger studenterna goda förutsättningar att göra VFU i båda sina ämnen, samtidigt som de får följa utvecklingen i skolan och i arbetslaget under en längre tid. Uppföljningar visar denna konstruktion är ytterst värdefull som förberedelse för den kommande yrkesverksamheten. Programmet förbereder även studenterna för att bedriva systematiskt kvalitets- och utvecklingsarbete i skolan. Genom de forskare och doktorander som medverkar i programmet uppmärksammas studenterna dessutom på möjligheten att gå en forskarutbildning. Samtliga studenter i programmet får också träning i röst och tal av logopedier. Andra generiska kompetenser som tränas i programmet är skrivande, ledarskap samt kritiskt och självständigt tänkande. Med tanke på digitaliseringens starka inverkan på skolan är bedömningen att detta område behöver stärkas ytterligare i programmet. Ett utvecklingsprojekt ”Rum för lärarutbildning” har nyligen genomförts vid Umu för att främja studenter och lärares kunskaper om det fysiska och det digitala rummets betydelse för lärande. Ytterligare ett utvecklingsområde är fjärrundervisning där ett praktiknära forsknings- och utvecklingsprojekt för närvarande är under formering.

Såväl LH:s styrelse som programrådet har arbetslivsrepresentation. Samverkan sker även i ett Regionalt samverkansråd innefattande LH och skolhuvudmän. Syftet med rådet är att främja lärarutbildningarnas utveckling och stärka samverkan kring skolfrågor och kompetensförsörjning. Under rådet finns partsammansatta arbetsgrupper: en för övningsskolor, en för praktiknära forskning och en för utveckling av VFU. Vidare finns ett VFU-handledarnätverk som möts två gånger per termin för information och avstämning om utbildningens innehåll och utformning. Dessutom arrangeras återkommande temadagar mellan skolhuvudmännen i regionen och LH. Hösten 2017 var temat IKT och fjärrundervisning och 2018 är temat övnings-skolor. Alumnuppföljning genomförs vartannat år i form av en enkät som utvecklats i ett gemensamt samarbete mellan ett tjugotal lärosäten i landet. Enkäten fokuserar i hög utsträckning på i vad mån lärarutbildningen förbereder studenterna för arbetslivet och resultaten är nedbrytbara på lärosätetsnivå. Åtgärder med anledning av resultaten förs in i Uppföljning- och åtgärdsplanen, se Uppföljning, åtgärder och återkoppling.